

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

SJÄLVINITIERAD REPARATION I ETT AMERIKASVENSKT MATERIAL

Henrietta Adamsson Eryd

Magisteruppsats i svenska språket, SV2140, 15hp
Vårterminen 2012
Handledare: Maia Andréasson
Examinator: Elisabet Engdahl

Sammanfattning

Uppsatsen undersöker självinitierad reparation hos fyra informanter i ett amerikanskt material. Materialet är insamlat i projektet Svenskan i Amerika (SVAM).

En samtalsanalys ligger till grund för kategoriseringen av materialets reparationer. Dessa kategoriseras efter reparationstyperna: *ordsökning*, *formuleringssökning*, *ersättande reparation* och *korrigerig*. *Ordsökning* och *formuleringssökning* räknas under huvudrubriken *Prepositionerad sökning* medan *ersättande reparation* och *korrigerig* hör till *Postpositionerad ersättning*. Även reparationsstrategierna kategoriseras under rubrikerna: *tvekljud*, *avbrott*, *fråga*, *paus*, *omstart*, *upprepning*, *omformulering*, *kodväxling* och *förklaring* och delas in i *Inledande* och *Avslutande strategier*.

Ordsökning och *formuleringssökning* visar sig vara de vanligaste reparationstyperna och skiljer sig åt i vilka strategier som används. Detta visar att den i denna uppsats framtagna reparationstypen *formuleringssökning* fyller en funktion i kategoriseringen av reparationer. Förutom kategoriseringen kan en tendens till individuella skillnader i användningen av reparationstyper och strategier också skönjas.

NYCKELORD: Självinitierad reparation, samtalsanalys, Svenskan i Amerika (SVAM), amerikansvenska, reparationstyper, reparationsstrategier

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Syfte.....	1
2. Bakgrund.....	2
2.1. Samtalsteori.....	2
2.2. Reparation.....	3
2.2.1. Självinitierad reparation vs annaninitierad reparation.....	4
2.2.2. Den självinitierade reparationens egenskaper.....	5
2.2.3. Strategier för självinitierad reparation.....	6
2.2.4. Reparation och Svenskan i Amerika.....	8
3. Metod och material.....	10
3.1. Samtalsanalys.....	10
3.2. Svenskan i Amerika.....	11
3.3. Intervjusituationen.....	11
3.4. Informanterna.....	12
3.4.1. Christine.....	12
3.4.2. Emma.....	12
3.4.3. Inger.....	13
3.4.4. Nancy.....	13
3.5. Utgångspunkt för analys.....	14
3.5.1. Reparation.....	14
3.5.2. Reparationstyper.....	14
3.5.3. Reparationsstrategier.....	14
3.6. Strukturering av material.....	15
4. Resultat.....	16
4.1. Reparationstyper och kategorisering.....	16
4.2. Reparationsstrategier och kategorisering.....	17
4.3. Reparationstyper: resultat.....	18
4.4. Reparation och strategi: resultat.....	19
4.4.1. Ordsökning i materialet.....	20
4.4.2. Formuleringssökning i materialet.....	22

4.4.3. Ersättande reparation i materialet.....	23
4.5. Informanter och resultat.....	24
4.5.1. Christine.....	25
4.5.2. Emma.....	25
4.5.3. Inger.....	25
4.5.4. Nancy.....	25
5. Diskussion.....	26
5.1. Reparationstyper och reparationsstrategier.....	26
5.1.1. Ordsökning vs Formuleringssökning.....	26
5.2. Informanternas enskilda resultat.....	27
5.4. Undersökningens omfång.....	28
6. Sammanfattande slutsatser.....	29
Litteraturförteckning.....	30

1. Inledning

Att tala är en process. Det vi säger är oftast inte färdigformulerat innan vi börjar tala. När vi talar kan vi ändra oss, hindra oss och styra det vi säger.

Dwight L. Bolinger skrev 1953 i "The life and death of words" att: "What speakers avoid doing is as important as what they do [...] Correction, the border beyond which we say 'no' to an expression, is to language what a seacoast is to a map" (Bolinger 1965:248). Det är kring denna språkets gräns jag kommer att uppehålla mig i denna uppsats, som undersöker självinitierad reparation i ett amerikanskt material.

Det amerikanskt är något som ligger nära till hands för många svenskar då flera har släktingar som har utvandrat till USA. Svenska talas på flera ställen i USA av svenskättlingar men ändå så vet man inte så mycket om denna amerikanskt. Svenskan i Amerika undersöks just nu i projektet med just namnet Svenskan i Amerika¹. Delar av projektets inspelningar undersöks i denna uppsats med fokus på det samtalsteoretiska begreppet självinitierad reparation.

Syftet presenteras i 1.1. och därefter ges en teoretisk bakgrund till samtalsteori, reparation, reparationstyper, reparationsstrategier och reparation i förhållande till undersökta materialet i kapitel 2. I kapitel 3. beskrivs metod, material och utgångspunkt för analysen. Resultatet presenteras i kapitel 4 och diskuteras i kapitel 5. Slutligen sammanfattas undersökning och uppsats i kapitel 6.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att genom att undersöka självinitierad reparation i ett amerikanskt material utröna vilka typer av självinitierade reparationer som utförs och med vilka strategier.

Detta syfte är tvådelat då det innebär att genom samtalsanalys undersöka den självinitierade reparationen i materialet samt att problematisera teorin kring reparationstyperna.

¹ <http://sites.google.com/site/svenskaniamerika/>

2. Bakgrund

Den samtalsteoretiska termen reparation är grunden för denna undersökning. Därför presenteras samtalsteori i 2.1. och reparation i 2.2. Reparation behandlas ytterligare i 2.2.1–2.2.4 utifrån dess egenskaper.

2.1. Samtalsteori

För att kunna diskutera reparationer krävs först en presentation av några grundläggande begrepp inom samtalsteori. Denna presentation kräver exempel varför detta avsnitt inleds med en beskrivning av transkriptionens delar, då materialet har transkriberats. Transkriptionen lyfts fram ytterligare i 3.1. nedan. De delar som framför allt märks ut i transkriptionerna av materialet och diskuteras i denna undersökning är följande:

(.)	paus (högst 2 sekunder lång)
(0,3)	paus med angivet sekundtal (längre än 2 sekunder)
ähm	tvekljud (transkriberas som det sägs)
heh, hah	skratt
?	frågeintonation
ˆ	svagt stigande ton
,	jämn slutton
.	fallande ton
°°	svag röst
:	förlängning av ljud
[]	överlappande tal
»	fortsatt replik på ny rad vid samtidigt tal
(())	återger transkriptörens kommentar av vad som händer i samtalet

Transkriptionen baseras på den som anges i *Samtalsanalys* (Norrby 2004:98f) och *Interaktionell dialektologi* (Bockgård och Nilsson 2011). Här är viktigt att poängtera att de skiljetecken som används i transkriptionerna alltså markerar prosodi och inte ska tolkas som skiljetecken. För att tydliggöra vad som behandlas har de ställen som diskuteras även markerats med fet stil. Med dessa detaljer klarlagda följer här en presentation av samtalsteori.

För samtalsteori är **tur** och **turkonstruktionsenhet** (TKE) två väsentliga begrepp. TKE:er bygger upp turer och en tur kan bestå av en eller flera TKE:er. En tur pågår så länge en talare har ordet och varje gång en talare tar ordet efter samtalspartnern påbörjas en ny tur. (Lindström 2008:127f.), Nilsson 2005:29, Norrby 2004:109f., Schegloff 1968:2076). En turkonstruktionsenhet är ett yttrande som består av allt från ett ord till en sats. Det kan vara svårt att avgöra när en turkonstruktionsenhet slutar men där de slutar bildas ofta så kallade **turbytesplatser** (TRP) vilket möjliggör ett talarbyte. Turbytesplatser är alltså den punkt där ett talarbyte sker eller kan ske (Lindström 2008:127, Nilsson 2005:30, Norrby 2004:109f.). För att ytterligare beskriva dessa begrepp lyfts exempel (1) fram:

EXEMPEL 1. *Munnen ä såhär*

```
01 I3 den här flickan då? hon den här (.) blonda
02 flickan. äh ä hon rädd
03 N mnä ja tror inte d[ä]
04 I3 [v]ja ä hon, ä hon sur
05 N ja. för att hon ler inte hon ä, munnen ä såhär
06 ((visar att mungiporna går nedåt))
07 I3 ja
```

I exempel (1) finns 5 turer. Den första turen pågår från rad 01 (r.01) till r.02 när intervjuaren ställer sin fråga (I3 står för att det är den tredje intervjuaren i intervjun). Sedan tar informanten över för tur 2 på r.03. Den tredje turen står intervjuaren för på r.04. Den turen överlappar det sista informanten säger. Informantens svar på r.05-r.06 utgör den fjärde turen och slutligen är intervjuarens *ja* på r.07 den femte turen.

Dessa turer utgörs alltså av turkonstruktionsenheter. I exempel (1) består i stort sett varje tur av en TKE förutom den första turen som kan delas upp i tre TKE:er eftersom man kan tänka sig att informanten skulle kunna svara efter *den här flicka då?*. Jag tolkar det också som att informanten skulle kunna påbörja en tur efter *hon den här blonda (.) flickan*. Eftersom intervjuaren i denna första tur utvecklar sin fråga så kan informanten egentligen inte svara förrän efter den tredje TKE:n (*äh ä hon rädd*) men man skulle kunna tänka sig att hon hade svarat t.ex. *ja* mellan TKE:erna, vilket alltså gör att första turen utgörs av tre turkonstruktionsenheter.

2.2. Reparation

Reparation inom samtalsanalys innebär att man försöker lösa problem som uppkommer vid producerandet av tal. Reparation kan initieras av såväl talaren själv, s.k. **själviniterad reparation** (se vidare 2.2.1.–2.2.3. nedan), som av

någon annan i samtalet, s.k. **annaninitierad reparation** (se vidare 2.2.1 nedan) (Lindström 2008:146).

Det är inte nödvändigtvis så att det som repareras redan har sagts, utan man kan även reparera sådant som kommer att sägas. Ett exempel på det är när talaren letar efter rätt ord (Lindström 2008:146, Norrby 2004:137, Schegloff et. al. 1977:363). Lindström beskriver processen som att ett problem uppstår, att t.ex. inte talaren vet vad han/hon ska säga. Detta följs av t.ex. ett tvekljud, eller helt enkelt av reparationen. En reparation kan pågå under en begränsad del av samtalets turer och avslutas i och med att reparationen är utförd (2008:146).

Den självinitierade reparationen sker ofta inom samma TKE som det som ska repareras, i turövergångsområdet till nästa tur eller i en tredje tur. En annaninitierad reparation däremot sker i nästa eller i den fjärde turen (2008:148, Schegloff et.al. 1977:366).

2.2.1. Självinitierad reparation vs annaninitierad reparation

Självinitierad reparation och annaninitierad reparation är inte två helt olika saker men fungerar inte riktigt på samma sätt. Deras förhållande handlar om organisation (Schegloff et.al. 1977:162). Dessa reparationer grundar sig på liknande problem som t.ex. att en talare letar efter ett ord (se vidare om ordsökning under 2.2.2. nedan) och är organiserade så att möjligheterna för självinitierad reparation kommer före den annaninitierade reparationen. Talaren har alltså chansen att reparera problemet innan den som hon/han talar med hinner inleda reparationen.

Den självinitierade reparationen är den prefererade (1977:370f.). Den som talar, alltså den som producerar det som ska repareras, är den som är prefererad att utföra reparationen (Lindström 2008:146). Även den annaninitierade reparationen leder ofta till att reparationen utförs av talaren och inte av den som initierar reparationen (Schegloff et. al. 1977:376). Norrby för också fram hur vi helst rättar till något så fort som möjligt själva, utan att detta initieras av någon annan, bl.a. eftersom det kan verka ansiktshotande när reparationen kommer ifrån någon annan. Att självinitierad reparation prefereras handlar dock till största del om att systemet med turer erbjuder flest chanser för en talare att initiera den egna reparationen. Det är också prefererat att reparationer sker så snabbt som möjligt efter att ett problem har uppstått och då är den självinitierade reparationen den som ligger närmast till hands (Norrby 2004:138).

I denna undersökning är den självinitierade reparationen den som kommer att vara i fokus, inte endast eftersom att den är prefererad utan också på grund av att det undersökta materialet inte kan klassas som varken dyader (dialoger) eller flerpartssamtal (fler än två deltagare). Materialet skulle snarare kunna ses som monologer med uppbackning, då målet är att informanten är den som ska tala så

mycket som möjligt. Intervjuarens första tur i exempel (1) är ganska lång om man jämför med intervjuarnas turer i resten av materialet (se vidare 3.3.)

2.2.2. Den självinitierade reparationens egenskaper

När den självinitierade reparationen görs inom samma tur som det som ska repareras använder talaren strategier som att avbryta ett ord, dra ut på ljud eller använda tvekjud som t.ex. *eh*, *mm* (Schegloff et.al. 1977:367, Lindström 2008: 149).

Lindström tar upp tre olika typer av självinitierade reparationer: ordsökning, ersättande reparation och korrigerigering (2008:149f.). **Ordsökning** handlar om att hitta rätt ord och formulering. Detta markeras ofta med att talaren gör pauser, förlänger ljud, stakar sig, repeterar, använder komparativa pronomen eller adverb. Ett exempel på ordsökning kan ses i exempel (2) nedan hämtat ur en av undersökningens intervjuer (se vidare om transkriptionsprinciper under 3.1.):

EXEMPEL 2. *Hypotes*

01 N att vi ä känd för att vara lite övervänliga?
 02 heh, hah nästan **ähm och ja ja h ja har (.) jag**
 03 **har ähm: hypotes** or [whatever, I]have this»
 04 I2 [ja, mm, ja]
 05 N »idea

Informanten tvekar inför ordet *hypotes* och använder på r.02 och r.03 tvekljudet *ähm*. Hon använder också upprepningar av *ja* och förlänger ljud innan ordet *hypotes* hittas. Ordsökning kan också markeras med sökningsmarkörer som *vad heter det* (2008:149).

Den **ersättande reparationen** karakteriseras av att den ofta inleds med ett avbrott av ett ord, en fras eller en sats (2008:150f.), se exempel (3) nedan:

EXEMPEL 3. *Stängd - stängda*

01 N men också han har ögonen **stängd**
 02 I3 ja
 03 N **stängda**
 04 I3 ja.

I exempel (3), även det hämtat från undersökningen, reparerar informanten en ordform, den inkongruenta formen *stängd*, med den kongruenta formen *stängda* på r.03.

Korrigerigering innebär att talaren gör en hörbar markering av att det den sagt var fel. Detta görs med t.ex. ett *nej* som visar att det som sagts innan var ett misstag och att det ska korrigeras (2008:152f.), se exempel (4) nedan:

EXEMPEL 4. *Sjutt nej sjutton*

01 C när jag är född han var 55 år gammal (.) så det
 02 var **sch sjutt nej sjutton år gammal** (.) uhm
 03 mitt emellan mamma och pappa

Lindströms tre kategorier har sina namn efter hur reparationen inleds. En lika tydlig kategorisering av strategier för att lösa reparationen är inte riktigt lika lätt att hitta. Lindström kommenterar vilka strategier som används för respektive kategori men den uppställningen är inte lika tydlig som de tre reparationskategorierna. Utifrån mitt material önskar jag kunna kategorisera strategierna ytterligare för att tydligt dra paralleller mellan reparationskategorier och tillhörande strategier.

2.2.3. *Strategier för självinitierad reparation*

Reparation har också behandlats i förhållande till meningsbyggnad (Schegloff 1979, Fox & Jaspersen 1995). Schegloff skriver: "Repair, then, does not merely occur in sentences; it can change their shape and composition" (Schegloff 1979:266). Reparationen påverkar alltså meningsbyggnad och finns alltså inte bara i meningarna. Han ser att självinitierad reparation ofta görs när ett nytt ämne påbörjas i det han kallar ämnesinitiala turer (min översättning) och om inte en reparation sker i den turen görs en sådan ofta i nästa tur eller som i det exempel han tar upp i nästa turkonstruktionsenhet (Schegloff 1979:270f.). Exempel (5) kan visa på några av dessa påverkningar:

EXEMPEL 5. *Sverige är ganska litet land*

01 N **de ä d andra är** att i sverige (.) kan man o
 02 **de detta ändras också** men (.) **man kan Räkna med**
 03 att de flesta kommer att ha lite gemensam (.)
 04 ähm (0,3) äh (.) va hette de (.) **på grund av**
 05 (.) att Sverige är ganska litet l[a:]nd? och»
 06 I2 [mm]
 07 N »av att folk har haft ungefär samma ähm (.) ä
 08 (.) ähm (.) äh °education° [h]ähm (.) att man»
 09 I2 [mm]
 10 N »har läst vissa böcker, [å]man ha, å dikter å»
 12 I2 [ja]
 13 N »kans vissa så[nger]
 14 I1 [ja, mm absolut så ä de
 15 mycke]

Informanten från undersökningens material inleder med att säga *de ä d andra är* vilket tyder på att ett nytt ämne inleds. Den första turen sträcker sig egentligen ända till r.13 eftersom alla uppbackningar och svar hon får sker samtidigt som

hon talar. I turen förekommer flera pauser (r.01-08). Dessa pauser, tvekljud och yttranden som *vad hette de* är, som har konstaterats ovan, tecken på reparation och visar på det som Schegloff för fram att i inledandet av ett nytt ämne sker ofta självinitierad reparation.

Schegloff visar också på reparationers organisation och progression när han lyfter fram att en talare genom reparationer kan komplettera det som har sagts, ändra något i det som sagts, upprepa den problematiska formuleringen flera gånger eller återkomma till den problematiska formuleringen senare i turen (Schegloff 1979:272f.). I exempel (5) ovan ser vi redan på r.01 hur informanten börjar om och ändrar *de ä* till *d andra är* vilket är ett tecken på att ändra något i det som sagts. Informanten kompletterar också sin egen utsago på r.01 med att lägga in *o detta ändras också*. I fortsättningen på exempel (5) omformulerar informanten också det hon har sagt eller är på väg att säga. På r.02 inleds en sats med *man kan räkna med* men detta omformuleras på r.04 med *på grund av att*. Informanten använder alltså de ämnesinitiala reparationer Schegloff talar om och använder sig av strategierna han lyfter fram.

Reparationer kan också vara prepositionerade eller postpositionerade. En ”cut-off” är postpositionerad och avbryter syntaxen medan tvekljud och pauser är prepositionerade och försenar men fortsätter syntaxen (Schegloff 1979:272f.). Detta är något som även Steensig tar upp och för fram följande kategorier: ersättande tillbakasyftande självreparation som ofta inleds med ett avbrott (”cut-off”), framåtsyftande ordsökande självreparation och omstarter (Steensig 2000:177f.). Både Schegloffs och Steensigs uppdelning av reparationer sammanfaller väl med Lindströms kategorier ovan. Exempel (2) visar hur ordsökningen är prepositionerad medan exempel (3) och (4) visar på hur ersättande reparation och korrigeringsreparation är postpositionerade. De två senare kategorierna innehåller också en ”cut-off” alltså ett avbrott.

Fox och Jasperson knyter an till Schegloffs teori och ställer upp följande reparationskonstruktioner:

TYPE A recycle word

TYPE B replace word

TYPE C recycle prior phrase including word

TYPE D recycle prior phrase, replace word

TYPE E recycle prior phrase, add new elements

TYPE F change syntactic framework

TYPE G abandon structure, start new structure (Fox & Jasperson 1995:90f.)

Dessa typer av reparation ligger till grund för Fox och Jaspersons fortsatta diskussion kring huruvida reparation är relevant i syntaxstudier. Syftet med min undersökning är inte att undersöka syntaxen men Fox och Jaspersons reparationsstyper är ändå användbara i studien av reparationsstrategier i det

amerikasvenska materialet och de används som grund för uppställningen av reparationsstrategier (se nedan).

Något som kan liknas vid Fox och Jaspersons kategori C och D, att återvinna fraser och ersätta eller lägga till element är det som Ulla Börestam benämner som *omformuleringar*. Hon beskriver omformuleringar som en ”central talarstrategi vid repareringsekvenser” (Börestam 1994:170). De passar väl in i ovanstående kategorier då de kan förekomma utan efterfrågan från lyssnaren (1994:170). Något som liknar omformulering är upprepning. Upprepning är en strategi för reparation som kan ge talaren betänketid och att fördröja produktionen av det som komma skall (Fox, Hayashi & Jasperson 1996:204). Detta kan jämföras med prepositionerad reparation ovan. En upprepning avbryter också syntaxen och fördröjer produktionen.

En annan strategi som är lätt att tänka sig utifrån det material som undersöks är **kodväxling**, alltså när en talare går från ett språk till ett annat, eller från en dialekt till en annan. Norrby och Håkansson för fram att kodväxlingen i många fall inte handlar om att talaren har språkliga brister. Kodväxlingen används istället t.ex. för att poängtera något eller vara ironisk (Norrby & Håkansson 2010:227f.). I materialet för denna undersökning kan man dock tänka sig kodväxlingen som en strategi för att t.ex. förtydliga det man vill berätta, då det skulle kunna vara lättare för talaren att hitta den engelska motsvarigheten än det svenska ord som eftersöks.

2.2.4. Reparation och Svenskan i Amerika

En viktig aspekt av denna undersökning är att informanterna (se mer om informanterna under 3. nedan) har engelska som modersmål och svenska som andra- eller t.o.m. tredjespråk. Har detta någon påverkan på reparationen? Börestam (1994:141) hävdar att reparation är något universellt. Hon menar dock att olika sätt att reparera kan skilja sig åt mellan individer (Börestam 1994:141). Lehti-Eklund menar att svenska och engelska har liknande strategier för reparationer i samtal. Inledningen av reparationerna görs, enligt Lehti-Eklund icke-lexikalt i båda dessa språk. Till de icke-lexikala markörerna räknar hon: ”avbrott, pauser, inandning, utandning, tvekljud (eh), ändring av röstkvaliteten såsom sotto voce [mjuk röst] eller knarr, ändring av tonhöjd och taltempo samt utdragna ljud” (Lehti-Eklund 2006:124).

Lehti-Eklund menar också att artiklar i nominalfraser kan fungera ”som startpunkt för reparationer eller som en plats för planering av fortsättningen av nominalfrasen”. Även förlängning av ljud utnyttjas i svenskan och engelskan för att planera tal eller för att reparera (Lehti-Eklund 2006:124). Detta betyder att andraspråksaspekten inte behöver spela någon betydande roll för reparationen. När det gäller universella egenskaper hos reparationer i samtal, se även Moerman och Schegloff (Moerman 1977:872, Schegloff 1987:211ff).

Något som också bör beaktas är hur reparationerna påverkas av materialets form. Eftersom materialet är mer av en monolog och eftersom ingen plockar upp talet vid turbytesplatserna skapas platser för självreparation. Drummond och Hopper visar hur möjligheter för självinitierad reparation ges t.ex. vid pauser som uppstår eller vid ett möjligt turbyte som inte utförs (Drummond & Hopper 1991:306f.). Steensig nämner att egentligen allt kan utgöra en problemkälla för självreparation och benämner reparation som ett alternativ till turbyte ("turtildeling") (Steensig 2000:67f.). Talaren kan alltså istället för att lämna över turen till någon annan göra en självinitierad reparation.

3. Metod och Material

Den samtalsteoretiska grunden lades i kapitel 2. I detta kapitel presenteras metoden samtalsanalys (3.1.) och materialet som ligger till grund för undersökningen (3.2.). Därefter introduceras intervjusituationen (3.3.) och informanterna (3.4.) Slutligen läggs grunden för analysen genom att undersökningens teoretiska utgångspunkter lyfts fram (3.5.).

3.1. Samtalsanalys

Undersökningens grund är en samtalsanalys av materialet. Den teoretiska grunden för samtalsanalysen ligger i *Conversation Analysis* (CA) men den analys som görs i undersökningen är inte helt CA-anpassad. Grunden för en CA-analys är att undersöka endast naturligt uppkomna samtal som transkriberas efter en video- och/eller ljuduppspelning. Transkriptionen ska ske allmänt utan att något särskilt eftersöks. I detta arbete vill man inkludera så många nyanser som möjligt vilket innebär att det är oerhört tidskrävande (Norrby 2004:34f.). Diskuteras kan om det undersökta materialet i min studie ska klassas som naturligt då det är en situation med intervjuare och informant. I avlyssnandet av materialet har jag lyssnat efter just reparation. Undersökningen är alltså inte så förutsättningslös som man eftersträvar inom CA.

I min transkription använder jag alltså en s.k. grov beteckning och transkriberar endast de exempel jag vill lyfta fram. Naturligtvis vore det önskvärt att kunna transkribera hela det undersökta materialet och göra det så grundligt som möjligt, men detta låter sig inte göras under den tid som ges för magisteruppsatsen. Transkriptionen baseras som beskrivits ovan (2.1.) på den som anges i *Samtalsanalys* (Norrby 2004:98f.) och *Interaktionell dialektologi* (Bockgård och Nilsson 2011 (se pärmens insida)). Jag har endast använt de tecken som har krävts för att undersöka reparation (se 2.1. ovan). Om undersökningen skulle gjorts helt enligt CA hade betydligt fler saker märkts ut i transkriptionen. Konstateras kan alltså att denna samtalsanalytiska undersökning inte är CA-anpassad men jag tror att min metod lämpar sig väl för undersökningen och att den typen av transkription jag har valt är tillräcklig för att uppfylla syftet.

3.2. Svenskan i Amerika

Materialet består av intervjuer inspelade i USA och har tillhandahållits av projektet Svenskan i Amerika (SVAM). SVAM består av fem forskare från Göteborgs universitet, Stockholms universitet och Institutet för språk och folkminnen: Maia Andréasson, Ida Larsson, Benjamin Lyngfeldt, Jenny Nilsson och Sofia Tingsell. Projektet är en pilotundersökning av hur svenskan ser ut i Amerika och syftet är att skapa en databas för forskning av svenska språket (se vidare SVAM:s hemsida²).

Förutom intervjun på video- och ljudfil finns också formulär där informanterna har redogjort för yrke, förälders språk, hur ofta svenskan används etc. För min undersökning har jag valt ut fyra intervjuer som beskrivs i detalj nedan. Informanterna i dessa fyra intervjuer är kvinnor i något olika åldrar. De har vuxit upp med åtminstone en svensktalande förälder men har inte nödvändigtvis lärt sig tala svenska i hemmet. Två av informanterna har yrken som är kopplade till Sverige och svenska.

Jag har lyssnat på 10 minuter av varje samtal och på så vis hittat 51 fall av reparationer. Transkription har gjorts av flertalet reparationer för att kunna analysera och föra fram resultat.

3.3. Intervjusituationen

I alla intervjuer förutom en är det två intervjuare. Intervjuernas struktur innebär att det är en person som ställer frågorna och en som mest bekräftar och infogar något enstaka. I exempel (1) såg vi att det även fanns en intervjuare nummer 3. Detta har att göra med att i slutet av varje intervju får informanterna beskriva bilder och svara på frågor utifrån en bildserie. Detta genomförs av samma intervjuare som i resten av samtalet eller av en tredje intervjuare ur projektet. Eftersom denna undersökning endast rör de 10 första minuterna av varje samtal så inkluderas dessa delar inte i resultatet.

Första frågan i varje intervju, oavsett intervjuare, är Hur kommer det sig att du kan svenska?/Hur kommer det sig att du talar svenska? Denna fråga verkar vara något av en förlösande start då detta leder till *informanternas historia*, *deras föräldrars historia* etc. Intervjuarna i det undersökta materialet ställer fler följdfrågor än ”första frågor”. Efter att samtalet har startats handlar intervjuarnas roll mest om att ställa korta följdfrågor. Alla fyra samtal pågår drygt 40 minuter och i alla intervjuerna flyter samtalen på väl. Informanterna berättar utförligt om sin koppling till svenskan.

² <http://sites.google.com/site/svenskaniamerika/>

3.4. Informanterna

De fyra informanterna är kvinnor i olika åldrar: Christine, Emma, Inger och Nancy (kvinnorna har egentligen andra namn) och kommer här få en kort presentation var. Efter varje presentation presenteras min initiala observation, av var och en av informanterna. Här berättar jag hur jag uppfattar att de är att intervjua och min uppfattning av hur deras språk verkar vara.

3.4.1. Christine

Christine är född 1957. Hon har inte kunnat svenska som barn utan har lärt sig från 12 års ålder. Hennes far kommer ifrån Sverige och modern från USA. Christine har bott i Sverige i två år och arbetat som missionär. Hon talar svenska med familj i Sverige och med familj och vänner i USA.

Initial observation: Christine förefaller lite nervös i början men pratar på direkt. Jag uppfattar henne som ganska lättsam och som att hon börjar skratta vid flera tillfällen. Christine har inte helt korrekta meningsbyggnader och ordval och hon verkar vara den av dessa fyra informanter som har svårast för flytet i språket men detta stör inte kommunikationen mellan henne och intervjuaren.

3.4.2. Emma

Emma är född 1936 och hennes föräldrar var båda från Sverige och kom till USA genom frälsningsarmén. Hon har lärt sig svenska hemma och i kyrkan men hon uppger att engelska var det som talades i hemmet. Svenska talar hon med familj, vänner och kollegor i Sverige. Emma har även undervisat i tyska.

Initial observation: Emma verkar vara aningen reserverad men hon berättar gärna. Hon gör vissa fel på prepositioner t.ex. *av intresse till mig*. Emma lägger in bekräftande ord som *jag sade ingenting, nej*. Jag upplever att hon blir lite störd i sitt berättande när hon får en följdfråga, eftersom hon då stannar upp och tvekar. Det är inte alltid helt lätt att följa hennes berättelse men det har förmodligen med kronologi att göra. Hon är inte svårpratad men verkar vilja berätta på sitt sätt. Emma pratar på även om det är något ord eller en fras som saknas och säger helt enkelt att hon inte kan. Hon tar sig tid att hämta kaffe och det känns ju längre intervjun går som att hon blir mer och mer avslappnad. Känslan för svenskan visar hon t.ex. när hon kan härma blekingska. Emmas ålder och det faktum att hon pratar relativt högt talar för att hon skulle kunna ha vissa problem med hörseln.

3.4.3. Inger

Inger är född 1969, har engelska som modersmål och har lärt sig svenska både som barn och vuxen. Hennes far kommer från Sverige och modern från USA. Inger har studerat ett år i Sverige. Engelska var det språk som talades i hennes föräldrahem men numera talar hon svenska till viss del i sitt yrke. Hon använder även svenskan när hon pratar med vänner och familj i både USA och Sverige.

Initial observation: Inger förefaller lätt att intervjua och samtalet flyter på väl. Hon gör vissa fel på pronomen, ordformer och fraser (t.ex. *jättemånga svenskarna*). Man hör en brytning och hon har de typiskt amerikanska r:en. Inger får uppmuntran från intervjuarna men det är hon som för samtalet framåt. Hon talar svenska flytande om än med vissa problem. Vissa konstruktioner är inte helt korrekta men hon verkar känna sig ganska säker på hur hon ska göra för att föra fram det hon vill säga. Det känns som att hon är bekväm i samtalet.

3.4.4. Nancy

Nancy är född 1969 och kommer från en familj där mamman är från Sverige och pappan är amerikan. Hon har släkt i Skåne och reser regelbundet till Sverige både genom sitt arbete och privat. I hennes språk kan man ibland höra något av en skånsk melodi och hon talar till viss del med tungrots-r. Hon har vuxit upp och studerat i USA, men har läst ett år vid ett svenskt gymnasium. Hon har läst historia vid universitet och hon talar ofta svenska på sin arbetsplats. Hon talade engelska hemma men anger att hon numera talar svenska varje vecka. Nancy sjunger i en ensemble som sjunger svenska sånger.

Initial observation: Nancy talar svenska flytande och verkar utifrån intervjun ha ett gott ordförråd och kan uttrycka sig relativt varierat. Intervjun flyter på bra och informanten är lätt att intervjua. Hon förstår och svarar på alla frågor hon får och interagerar med intervjuarna på ett sätt som visar att hon kan hantera språket. Hon verkar vara bekväm med att prata svenska även om hon växlar över till engelska när intervjun är avklarad och hon pratar lite mer avslappnat med intervjuarna. Då verkar det som att hon gör det utan att tänka. Hon använder alltså engelskan spontant. Vid ett par tillfällen kommer hennes kollegor in i fikarummet där hon blir intervjuad och hon alternerar relativt obehindrat mellan att tala engelska med dem och att fortsätta intervjun på svenska.

Hon visar prov på många intressanta språkliga fenomen. Syntaktiskt använder hon t.ex. vid några tillfällen huvudsatsledföljd i bisats. Användningen av prepositioner är också något som utmärker sig i hennes språk genom att hon inte använder korrekt preposition. Kongruens är också något som hon många gånger inte får helt rätt på.

3.5. Utgångspunkt för analys

För att tydliggöra hur analysen av materialet har gått till kommer här de olika reparationsaspekterna att gås igenom innan resultatet presenteras.

3.5.1. *Reparation*

Analysen av reparationerna har sin grund i hur Lindström och Schegloff kategoriserar reparation. Det i materialet som har klassats som reparation är när det uppkommer ett problem som att informanten inte hittar rätt ord, tvekar inför en formulering, gör pauser, tvekljud etc.

En reparation måste inte innebära att samtalet inte flyter på men det uppkommer någon form av problem som måste lösas. I vissa fall kommer lösningen snabbt och direkt så att det nästan inte uppfattas, men ibland blir problemen större och flytet påverkas.

De repareringssekvenser som har undersökts måste inte ha resulterat i en tydlig reparation men även de icke-reparerade repareringssekvenserna är intressanta, eftersom samtalet går vidare och informanterna finner strategier för att lösa problem som uppstår.

3.5.2. *Reparationstyper*

De reparationstyper som analysen ursprungligen har grundat sig i är de som Lindström ställer upp, alltså *ordsökning*, *ersättande reparation* och *korrigering*. I genomgången av materialet och i transkriptionsarbetet är det tecken på dessa reparationstyper som har eftersökts. Som vi ska se nedan finner jag kategorin ordsökning problematisk då den täcker mycket och därför har kategorierna till viss del omformulerats i resultatet (se 4.1.). I alla dessa reparationstyper använder alltså talaren olika strategier för att reparera. Dessa reparationsstrategier förklaras därför nedan.

3.5.3. *Reparationsstrategier*

De reparationsstrategier som är intressanta för materialet är *tvekljud*, *avbrott*, *fråga*, *paus*, *omstart*, *upprepning*, *omformulering*, *kodväxling* och *förklaring*. Dessa har jag ställt upp utifrån mina observationer i materialet och de reparationsstrategier som tas upp i 2.2.3. För att tydliggöra hur reparationsstrategierna har tolkats i materialet kommer jag här att gå igenom dem.

Tvekljud innebär ljud som *uhm, äh, ähm, eh*. De har ingen lexikalisk funktion och fungerar ofta tillsammans med pauser. **Pauser** är helt enkelt en tystnad som kan räknas i sekunder, men förekommer som sagt ofta med t.ex. tvekljud. **Avbrotten** skiljer sig från pauserna i att de antingen är ett avbrott mitt i ett ord eller i en sats. När informanten gör en ersättande reparation som i exempel (3) har även detta tolkats som ett avbrott. Det är då ett avbrott av frasen eller satsen för att skjuta in rätt form av ordet.

Med **fråga** menas för det mesta frågan *vad hette det?* som kan vara ett led i när en talare gör t.ex. en ordsökning. Fråga i resultatet innebär alltid frågan *vad hette det?*.

När det gäller omstarter och upprepningar så finns det vissa likheter och skillnaden är inte alltid helt tydlig. En **upprepning** innebär att samma sak, ofta ett eller möjligtvis två ord, sägs två eller flera gånger direkt efter varandra. En **omstart** innebär att informanten startar om en fras eller en sats.

En **omformulering** innebär att en formulering påbörjas men görs om efterhand. Det kan innebära att informanten gör en omstart och formulerar sig på ett annat sätt än hon först verkade göra.

Kodväxling innebär i detta material att informanten använder sig av engelska för att t.ex. beskriva ett ord som hon inte hittar på svenska. Ett alternativ till detta är **förklaringen**, när informanten väljer att beskriva t.ex. en företeelse som hon inte hittar ordet för.

3.6. Strukturering av material

För att komma fram till hur fördelningen av reparationstyper och reparationsstrategier såg ut i materialet tittade och lyssnade jag alltså först på videoinspelningarna med informanterna. När jag hade observerat reparationerna kategoriserade jag dem enligt reparationstyperna. Därefter analyserade jag de olika reparationerna ytterligare och jag kunde då kategorisera reparationsstrategierna som jag kopplade samman med reparationstyperna. Som återges nedan fann jag ett problem med de befintliga tre reparationstyperna varför jag utökade dessa med en fjärde (se 4.1). De strategier som kunde konstateras i materialet delade jag upp i ytterligare grupperingar efter hur de användes i reparationen (se 4.2).

4. Resultat

Självreparationer i SVAM-materialet presenteras i detta kapitel som inleds med reparationstyper och kategorisering (4.1.) för att sedan visa reparationsstrategiernas kategorisering (4.2.). Resultatet av reparationstyper och reparationsstrategier presenteras i 4.3. och 4.4. och slutligen presenteras informanternas individuella resultat kort.

4.1. Reparationstyper och kategorisering

Jag har i materialet funnit fyra typer av reparationer. De tre första utgår från Lindström (2008:149f.) och är *ordsökning*, *ersättande reparation* och *korrigering*. De reparationer jag fann i materialet passade dock inte alla in under dessa kategorier. Den kategori som framför allt ifrågasätts är ordsökning. Lindström skriver att:

Termen »ordsökning« uppfattas generöst: det kan handla om ett visst ord eller uttryck som talaren inte kommer på, eller också om namn, datum, klockslag m.m. Elementet man söker kan vara specifikt till sin natur (t.ex. ett visst personnamn) eller till synes enkelt, såsom nästa syntaktiska konstituent i en sats. I det senare fallet handlar det kanske snarare om att talaren måste bestämma i vilken ordning och enligt vilket syntaktiskt mönster informationen i yttrandet ska presenteras (2008:149)

Precis som Lindström skriver så ska ordsökning tolkas som en bred kategori. I den finns plats för både sökning efter ett specifikt ord och sökning efter kommande formulering. I mitt material observerar jag en viss skillnad mellan att söka efter specifika ord och att söka efter en formulering och vill därför lägga till en fjärde kategori som jag valt att kalla *formuleringssökning*. Strategierna i formuleringssökning och ordsökning liknar varandra men formuleringssökning handlar om att söka efter formuleringar och ordsökning handlar om att söka efter ord. Jag återkommer till detaljerna kring detta nedan.

De nu sammanlagt fyra kategorierna skiljer sig åt i huruvida de är framåt- eller tillbakasyftande, prepositionerande eller postpositionerande (se 2.2.3). På grund av detta och de strategier som används vid reparationerna önskar jag dela

upp de fyra kategorierna under två överrubriker: *Prepositionerad sökning* och *Postpositionerad ersättning*. Underkategorierna till den första rubriken är alltså ordsökning och formuleringssökning och till den andra ersättande reparation och korrigerande. De prepositionerade sökningarna inleder reparationen innan det som ska repareras då det handlar om att söka efter ett ord eller formulering. Det handlar då om att söka efter vad som ska sägas. De postpositionerade ersättningarna däremot inleder reparationen efter det som ska repareras och korrigerar det som har sagts.

4.2. Reparationsstrategier och kategorisering

Vidare har jag undersökt vilka strategier som används för respektive reparation i materialet. Strategierna har jag i sin tur delat upp i inledande och avslutande strategier. Dessa ska inte förväxlas med de pre- och postpositionerade reparationerna i föregående avsnitt. Pre- och postpositionerade reparationer handlar om huruvida reparationen inleds före eller efter det som ska repareras. De inledande och avslutande strategierna handlar om reparationens inneboende struktur. En prepositionerad reparation kan ha både inledande och avslutande strategier precis som en postpositionerad reparation, men alla reparationer innehåller inte inledande och avslutande strategier.

De inledande strategierna handlar om hur reparationen inleds och de strategier jag har utgått från är: *tvekljud*, *avbrott*, *fråga*, *paus*, *omstart*, *upprepning* (se 3.5.3. ovan).

Avslutande strategier är vad man skulle kunna kalla själva reparerandet och utifrån materialet har följande strategier ställts upp: *omformulering*, *kodväxling*, *förklaring*, *hittar ord/formulering*.

I de reparationer jag har funnit i materialet kombineras ofta flera av dessa inledande och avslutande strategier. Detta gäller särskilt de inledande strategierna. Tvekljud förekommer t.ex. ofta tillsammans med en paus. När det gäller de avslutande strategierna så används oftast en av dem per reparation. Om fler än en används så handlar det oftast om att en strategi resulterar i en annan. Det kan t.ex. handla om att en förklaring leder till att man hittar ordet eller formuleringen som eftersöks som i följande exempel där informanten Emma talar om ett möte med Greta Garbo:

EXEMPEL 6. Förbjudet

01 E det var inte **uh förlov förlovat** heter det? (.)
 02 eller dä va (.) dä skulle jag har inte ha gjort
 03 eftersom hon tillhörde första klassen[och j]ag
 04 I1 [ja, ok]
 05 E var i ä ekonomi klassen[s]å men jag visste
 06 I1 [ja, ja]
 07 E att hon var onbord och ja uhm (.) gick in i

08 första klass å å å gick ner i hissen till uh
 09 poolen och det var på den tid[a]tt hon
 10 I2 [ja]
 11 E gick till hissen [och] jag fick åka med [(.)]
 12 I1,2 [mm] [mm:]
 13 E men jag sa sade ingenting nej jag var tyst
 14 I1 ja[, heh]
 15 E [ja, ja] eftersom jag visste att det var inte
 16 [uh] **det var förbjudet**
 17 I1 [tillåtet]

I exemplet ser vi hur informanten avbryter *förlov* och ersätter det med *förlovat* (r.01). Man kan ana en tvekan innan ordet genom hennes *uh* som skulle kunna tyda på ordsökning men själva reparationen har klassats som en ersättande reparation eftersom den har den formen med avbrott och ersättning i efterhand.

En ordsökning finner vi däremot i slutet av utdraget (r.16) där informanten avvaktar med tvekljud, gör en omstart och reparerar med *förbjudet* som man kan anta att hon letade efter. Det är intressant att hon inte tar emot hjälpen hon får (r.17) utan fortsätter söka efter det ord hon är ute efter. Det sistnämnda kan möjligtvis ha med informantens hörsel att göra (se vidare kapitel 5.).

Under rubriken Hittar ord/formulering placerar jag även de fall där informanten reparerar men begår misstag i form, ordval etc. Reparationen är gjord, parterna i samtalet förstår vad som menas och samtalet fortsätter även om det som är sagt inte är korrekt. Med denna kategoriseringsgrund går jag nu vidare till resultatet av undersökningen.

4.3. Reparationstyper: resultat

Efter min undersökning och kategorisering av reparationerna i materialet har följande tabell ställts upp:

TABELL 1. *Reparationstyper i materialet*

Prepositionerad sökning	Postpositionerad ersättning			Totalt
	Formulerings-sökning	Ersättande reparation	Korrigerig	
35% (18 st)	37% (19 st)	25% (13 st)	2% (1 st)	100% (51 st)

Tabell 1 (med avrundade decimaler) visar att ordsökning och formulerings-sökning är de två reparationstyper som är vanligast förekommande i materialet. Det är också så att de två kategorierna är vanliga hos alla informanter. Ersättande reparation förekommer också men inte i riktigt lika hög utsträckning. Det är främst en informant som till stor del använder ersättande

reparation (se 4.5.2. nedan). Korrigering förekommer endast vid ett tillfälle i det undersökta materialet (se exempel (4)) och kommer därför inte att behandlas i någon större utsträckning mer än att dess frånvaro tas upp i kapitel 5.

4.4. Reparation och strategi: resultat

Förutom att klassificera materialet efter reparationstyp är det också av intresse att undersöka vilka strategier som används i reparationen, se tabell 2 nedan. Procentsatsen och antalet inom parentes visar hur stor del av t.ex. ordsökningarna som innehåller ett tvekljud o.s.v.

TABELL 2. *Reparationsstrategier i materialet*

	Prepositionerad sökning		Postpositionerad ersättning	
	Ordsökning (18)	Formulerings-sökning (19)	Ersättande reparation (13)	Korrigering (1)
Tvekljud	67% (12)	53% (10)	8% (1)	0% (0)
Avbrott	0% (0)	0% (0)	92% (12)	100% (1)
Fråga	22% (4)	0% (0)	8% (1)	0% (0)
Paus	56% (10)	32% (6)	15% (2)	0% (0)
Omstart	17% (3)	53% (10)	15% (2)	0% (0)
Upprepning	6% (1)	32% (6)	8% (1)	0% (0)
Omformulering	0% (0)	37% (7)	31% (4)	0% (0)
Kodväxling	12% (2)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Förklaring	33% (6)	0% (0)	8% (1)	0% (0)
Hittar ord /formulering	61% (11)	100% (19)	69% (9)	100% (1)

Bland de inledande strategierna visar sig tvekljuden höra hemma hos ord- (67%) och formulerings-sökningar (53%) och endast i ett fall vid ersättande reparation (8%). Samma sak gäller för pauser som också är vanligast bland de prepositionerade sökningarna (ordsökning: 56%, formulerings-sökning: 32%). Avbrott däremot är något som nästan uteslutande används vid ersättande reparation (92% se 4.4.3. nedan). Det finns inte många exempel på frågor i materialet och de som finns används både vid ordsökning (22%) och vid ersättande reparation (8%). Antalet är för få för att kunna sägas något om.

Antalet omstarter (53%) och upprepningar (32%) är högre vid formuleringssökningarna än ordsökningarna (omstarter: 17%, upprepningar: 6%). Detta är intressant i jämförelsen mellan dessa två kategorier och kommer att behandlas ytterligare nedan (se 4.4.1. och 4.4.2.).

I jämförelsen mellan ordsökning och formuleringssökning är också de avslutande strategierna intressanta och konstateras kan att kodväxling och förklaring inte alls har observerats bland formuleringssökningarna medan ordsökningarna innehåller dessa strategier (kodväxling: 12%, förklaring: 33%) Omformuleringar däremot finns i flera fall av formuleringssökning (37%) men inte bland ordsökningarna.

Den korrigerig vi ser i materialet görs med avbrott och ett *nej* som vi såg i exempel (4). Den följer därmed mönstret för en korrigerig (se Lindström 2008:152). Eftersom det bara finns en enda i det undersökta materialet är det svårt att säga något ytterligare om strategierna för kategorin.

4.4.1. Ordsökning i materialet

Ordsökning är en vanligt förekommande typ av reparation i materialet och inleds som sagt ofta med tvekljud eller paus. Detta ser vi prov på i följande exempel:

EXEMPEL 7. *Tool and dime maker*

```
01 I1 va vad var det för (.) vad var det för fabrik
02     sa du?
03 I   ähm han var (.) tool and dime maker
04     [((suck, smackljud))]
05 I1 [ ok ]
06 I   jag vet inte vad de n heter på sven[ska ]
07 I1                                     [nej, men ä]
```

Här inleder Inger ordsökningen med tvekljudet *ähm* (r.02) och gör sedan en kort paus innan hon säger *tool and dime maker* (r.02). Strategin är alltså att kodväxla när hon inte finner det ord hon söker efter.

Kodväxlingen kan vi se ytterligare exempel på när Nancy talar om var hon har gått i skola:

EXEMPEL 8. *Chicago - områden*

```
01 N   öhm (.) meen ja ja läste histoRia å va
02     intResseRad i(.) ja ja gick på skolan i två år
03     ut på ös östkusten [sen] öh transferred? å
04 I1                                     [mm ]
05 N   flyttade hit
06 I1 mm
07 N   öh bytte skoloR
```


I exempel (8) söker Nancy den svenska motsvarigheten till *transferred*. Hon använder en av de inledande strategierna (tvekljud r.03). Därefter använder hon det engelska ordet i en frågande ton för att sedan fortsätta sin berättelse. Hon reparerar med att säga *bytte skolor*. Med tvekljud, engelsk motsvarighet och fortsatt berättelse har hon givit sig själv en viss betänketid och kan sedan utföra reparationen. Nancy använder här både en inledande strategi och en avslutande strategi för att så småningom hitta den svenska motsvarigheten till det hon sökte.

Vi kan också se hur en ordsökning löses med förklaring. Följande exempel visar när Inger använder just förklaring som reparationsstrategi i sin berättelse om Chicago:

EXEMPEL 9. *Chicago - områden*

01 I å i chicago **dä ä** jättemånga sån här **dä ä**
 02 fortfarande i chicago område som har (.) **uhm** (.)
 03 som uhm (.) **dä ä** fortfarande sån svensk på
 04 anderssonville heter det;
 05 I1 ok
 06 I men det är också som man säger little Korea?

Denna ordsökning innehåller både tvekljud och pauser (r.02) men också upprepningar som *dä ä, dä ä, dä ä* (r.01, 02). I exemplet är det inte tydligt vilket ord informanten söker efter men upprepningarna, pauserna och att hon använder *sån här* (r.01) tyder på att hon söker efter ett specifikt begrepp. Hon löser det med att förklara (r.03, 04).

Nancy använder också förklaring i samband med ordsökning när hon berättar om besökare vid olika evangemang:

EXEMPEL 10. *Dom som förstår*

01 N men oftast är dom svenskamerikaner [å]folk som
 02 I2 [mm]
 03 N är lite mer **ähm va hette de** (.) **äh dom h som**
 04 **förstår va vi el[ler] dom dom ä här mer ofta**
 05 I2 [ja]

Här inleds ordsökningen med ett tvekljud, frågan *va hette de*, en paus och ytterligare tvekljud (r.03). Det är inte tydligt vilket ord som eftersöks men man skulle kunna tänka sig att hon söker efter ett ord som *bekanta med* el. dyl. Nancy löser det med *förklaring* (r.04).

Något som i materialet verkar vara specifikt för ordsökningarna är alltså att lösa reparationen med en förklaring eller kodväxling. Förklaringarna eller kodväxlingarna fungerar ibland som reparation eller leder till att det eftersökta ordet hittas av informanten.

4.4.2. Formuleringssökning i materialet

De fall som har bedömts som formuleringssökning har ungefär samma inledande strategier (tvekljud och pauser) som ordsökningarna men i formuleringssökningarna är det alltså snarare en formulering med t.ex. ordföljd och informationsordning som eftersöks.

I följande exempel ser vi en formuleringssökning som inleds med samma strategier som många ordsökningar:

EXEMPEL 11. *Evangemang*

01 E evangemang som var på svenska
 02 I1 ja[haɛ]
 03 I2 [ah]
 04 E vi hade till exempel julotta varje år
 05 I1 m[m]
 06 E [o]ch sen var det **ah (.) ja (.) hah en gång**
 07 när vi skulle dansa runtomkring julgran[o]ch
 08 I1 [mm]
 09 E ja det var mycket konfirmation[o]ch alla de
 10 I1 [mm]
 11 E saker som ah var vanliga seder[som]dom hade»
 12 I1 [mm]
 13 I2 [jaɛ]
 14 E »i Sverige

Sökningen i exempel (11) inleds med tvekljud och pauser (r.06). Det informanten letar efter verkar inte vara specifika ord utan snarare vad hon ska säga eller hur hon ska säga det genom att hon berättar flera saker. Det verkar inte vara någon specifik händelse eller något specifikt ord som eftersöks. Hon använder de inledande strategierna för att ge sig själv betänketid inför kommande formulering.

Följande exempel från informanten Christine har också den kategoriserats som formuleringssökning. Exemplet är taget från när hon berättar om att hon inte kunde mycket svenska som barn:

EXEMPEL 12. *Hans pappa sa*

01 C men dä för att hans pappa berättade att (.)
 02 **han berättade med att hans pappa sa** att när du
 03 emigrerer till USA du måste inte stanna med
 04 svenskar

I exempel (12) finner vi inte de annars ofta förekommande inledande strategierna med tvekljud och pauser. Däremot använder sig Christine av omstart (r.02) och formulerar om vem som *berättar*. På r.01 syftar hon på *hans pappa berättade*, alltså *hennes farfar berättade* men korrigerar detta på

r.02 till att det är *fadern som berättade* och *farfadern sa*. Hon reparerar alltså formuleringssökningen med hjälp av omstart och omformulering.

Som vi såg i tabell 2 är just omstarter och upprepningar vanliga strategier vid formuleringssökning. I exempel (13) använder Emma en omstart i sin berättelse om när hon åkte till Stockholm:

EXEMPEL 13. Jag hade tillfället

01 E och på den tid hade jag tillfällena att (.) uh
02 **jag hade tillfället att** åka till Stockholm

Emma startar om efter en kort paus och ett tvekljud (r.01). När hon startar om gör hon också en omformulering och ändrar ordföljden och formen av ordet *tillfället* (r.02) för att hitta formuleringen hon sökt.

Förutom omstarter är upprepningar vanliga bland formuleringssökningarna. I exempel (14) talar Inger om sina svenskkunskaper och använder upprepning som reparationsstrategi:

EXEMPEL 14. Kan prata rätt så bra

01 I särskilt jag tycker det är jättebra jag förstår
02 jättemycket å **ja ja alts kan prata** rätt så bra
03 men

Exempel (14) visar hur Inger använder en upprepning av *ja* (jag) (r.02) för att ge sig tid att formulera den fortsatta formuleringen. Inger ger ytterligare exempel på upprepning (ämnet är fortfarande svenskkunskaper):

EXEMPEL 15. När jag var i klass – om nånting

01 I å på så sätt och vis var det **när ja när ja var**
02 i klass å dom hade frågor **om om nånting** var
03 rätt eller fel jag visste inte regeln
04 I1 mm
05 I men ja sa nej det låter rätt

I exempel (15) finns två exempel på formuleringssökning (r.01 och 02). I den första formuleringssökningen görs en omstart av *när ja* (r.01) för att formulera fortsättningen. I den andra formuleringssökningen används istället en upprepning av *om* (r.02) för att komma vidare.

4.4.3. Ersättande reparation i materialet

Ersättande reparation är alltså den tredje vanligast förekommande reparationen i materialet. I de två exempel som följer inleds den ersättande reparationen med ett avbrott eller med att informanten lägger till rätt ord/ordform genast efter det ord som ska repareras:

EXEMPEL 16. *Svenska lektioner*

01 N vi har svenska lektioner h[ä]r,»
 02 I2 [m]
 03 N »vi har slöjdklasseR, å ah **lektyr (.) va hette**
 04 **de föRedrag** [å m]usik
 05 I2 [ja, mm]

Exemplet visar hur informanten abrupt avbryter meningen precis efter *lektyr* (r.03) och ersätter det efter en kort tvekan med *föredrag*. Ersättande reparation visar sig även i följande exempel:

EXEMPEL 17. *Tvillingastader*

01 I1 är de två städer? eller en eller är [det]
 02 N [nä] de är
 03 två städer, de kallas för the twin citi[es»
 04 I1 [mm?]
 05 N »så]
 06 de är **tvillingastader, städer**
 07 I1 ja

Informanten ändrar ordformen direkt efter ordet som ska repareras och ersätter *stader* med *städer*.

Avbrott är inte det enda sättet att inleda en ersättande reparation. I materialet finns också exempel på ersättande reparationer som inleds med omstart eller paus. Följande exempel visar på hur den ersättande reparationen inleds med båda dessa:

EXEMPEL 18. *Helt på svenska*

01 E och texten var **helt i (.) helt på** svenska

Informanten pausar efter den felaktiga prepositionen och ändrar genast genom omstart.

Som vi såg i materialet följer de ersättande reparationerna mönstret med avbrott väl: ”Ersättande reparation består typiskt av ordavbrott” (Lindström 2008:150). Det är också det som kan konstateras utifrån det undersökta materialet. De flesta ersättande reparationer leder till synes också till att informanten hittar rätt ord eller form.

4.5. Informanter och resultat

Det finns några individuella skillnader mellan hur informanterna använder reparationstyper och strategier. Eftersom reparationerna inte är så många när

man delar upp dem individuellt så är det svårt att dra långtgående slutsatser men vissa drag kan anas och tas därför upp här.

Gemensamt för alla informanterna är att de använder tvekljud relativt frekvent.

4.5.1. Christine

Av Christines reparationer är ordsökningar det mest framträdande. Hon använder sig minst en gång av alla de inledande strategierna förutom avbrott. Att ordsökning används flitigast av Christine kan bero på att hon är den av informanterna som verkar ha minst flyt och vana i svenska. Hon gör ett par omformuleringar men hittar för det mesta det som eftersöks eller förklarar.

4.5.2. Emma

Emma sticker ut något eftersom hon använder fler ersättande reparationer. Detta gör också att hon använder avbrott i högre utsträckning än de andra. Hon använder också tvekljud i alla sina ord- och formuleringssökningar vilket inte är fallet hos alla de andra. Emma använder omformuleringar vid ett par tillfällen och förklaring endast en gång. I övrigt hittar hon orden eller formuleringarna utan någon av de andra avslutande strategierna.

4.5.3. Inger

Inger använder formuleringssökningar till största del. I alla dessa använder hon antingen omstart och upprepning. Hon använder pauser relativt ofta och men söker mer över formuleringar än ord.

4.5.4. Nancy

Nancy är den med minst antal reparationer. Hon använder tvekljud i hög utsträckning men har ingen reparationstyp som hon använder mer än någon annan. Däremot är hon den som använder frågan *vad hette de* mer än de andra.

5. Diskussion

Kapitel 5 innefattar en diskussion av det ovan presenterade resultatet. Inledningsvis diskuteras reparationstyper och reparationsstrategier (5.1.) och framför allt ordsökning och formuleringssökning (5.1.1.). Därefter behandlas informanternas enskilda resultat (5.2.) och slutligen undersökningens omfång (5.3.)

5.1. Reparationstyper och reparationsstrategier

Resultatet av undersökningen visar alltså att de två reparationstyper som är vanligast är de prepositionerade sökningarna: ordsökning och formuleringssökning. Av de postpositionerade ersättningarna är ersättande reparation frekvent förekommande medan korrigerande med ett undantag är helt frånvarande.

De ersättande reparationerna följer det förväntade mönstret med en konsekvent förekomst av den inledande strategin avbrott och behöver därmed inte diskuteras vidare. De resultat som är värda att vidare behandlas är dels skillnader och likheter mellan ordsökning och formuleringssökning och de individuella skillnaderna i hur informanterna använder reparationstyper och reparationsstrategier.

5.1.1 Ordsökning vs Formuleringssökning

Det som framgår av resultatet är att dessa två reparationstyper liknar varandra till viss del i inledande strategier. Ord- och formuleringssökning liknar varandra när det gäller tvekljud och pauser men de skiljer sig åt när det kommer till punkterna omstart och upprepning. En omformulering som avslutande strategi ligger också nära till hands vid en formuleringssökning men inte vid en ordsökning. Där används stället kodväxling och förklaring för att lösa problemet.

Att samtliga formuleringssökningar slutar i att talaren finner formuleringen är egentligen inte så intressant då de helt enkelt kommer vidare i samtalet utan att lyssnaren kan veta vad som söktes. Vid en ordsökning är det i vissa fall tydligare vilket ord som eftersöks och då är det också lättare att bedöma om talaren finner ordet som eftersöks eller inte. Även om det då är lättare är det fortfarande inte

helt säkert att jag kan tolka talarens intention om den inte sägs rakt ut och det är inte vanligt.

Det är naturligtvis svårt att till hundra procent veta om en talare söker ett ord eller en formulering om inte detta tydligt framkommer i det talaren säger. Man skulle också kunna tänka sig att en ordsökning skulle kunna leda till en ny formulering om talaren t.ex. väljer en längre förklaring som ersättning för det ord som inte hittas och i dessa fall är det inte helt enkelt att avgöra vilken kategori man har att göra med.

Formuleringssökningarna är också intressanta att jämföra med det som Schegloff lyfter fram, att reparationer ofta sker i ämnesinitiala turer (se 2.2.3). Vid inledningen av ett nytt ämne skulle det kunna vara så att formuleringen inte är helt genomtänkt och att en formuleringssökning då görs. I exempel (11), (13) och (15) kan vi se tecken på hur informanterna inleder nya ämnen. I exempel (11) inleder Emma ett nytt ämne på r.06 med *och sen var det*. Emma inleder också ett nytt ämne i exempel (13) med *och på den tid* (r.01). Exempel 15 visar hur Inger inleder ett nytt ämne med *å på så sätt och vis var det* (r.01). Efter dessa tre inledningar av nya ämnen följer det en eller flera formuleringssökningar. Även ordsökningarna kommer efter introduktionen av ett nytt ämne så det är svårt att i detta material bedöm huruvida reparation i ämnesinitiala turer hör till någon speciell reparationstyp. Att jämföra formuleringssökningar och ordsökningar ytterligare i denna fråga skulle vara intressant.

Att tillföra denna ytterligare kategori av formuleringssökning till reparationstyperna och på så vis problematisera det något vida begreppet ordsökning har visat på skillnader i strategier, varför jag ser det som rimligt att använda denna typ av uppdelning.

5.2. Informanternas enskilda resultat

Som nämnt ovan är det svårt att dra slutsatser kring de enskilda individernas reparationer då materialet är väldigt litet. Det finns dock intressanta drag som tyder på att deras sätt att utföra reparationer skiljer sig åt dem emellan. Börestam lyfter också fram att skillnader mellan individer kan förekomma (se 2.2.4.). Det skulle därför vara intressant att undersöka fler reparationer hos fler informanter och ta reda på om reparation är individuellt styrd. Drag som Nancys *vad hette de* och Emmas användande av ersättande reparation tyder på att detta kan vara individuellt betingat.

Informanterna är i olika åldrar och Emma är den äldsta (född 1936). I exempel 4 ser vi hur hon får hjälp men väljer att inte ta den. Kanske kan detta bero på att hon hör dåligt? Hon pratar i övrigt ganska högt vilket också skulle kunna vara tecken på nedsatt hörsel. Dessa typer av saker spelar också in för hur materialet kan tolkas och visar på hur olika individer anpassar sig i samtalet.

Lindström beskriver att reparation inte behöver handla om språkliga fel (Lindström 2008:146). Trots detta skulle informanternas språkkunskaper kunna spela in. Det tyder Christines användning av ordsökningar på. Man skulle kunna tänka sig att vad som behöver repareras påverkas av vilka delar av språket man känner sig säker i. Nancy har minst antal reparationer och uppfattas också som den som har mest flyt i sitt språk. Hon verkar också vara den som använder svenskan till störst del i sin vardag vilket talar för att detta är en aspekt som bör tas i beaktning. Att hon har färre reparationer behöver inte ha att göra med att hon har bättre språkkunskaper. Det kan ha att göra med att hon känner sig säkrare. Det som skulle kunna påverkas av språkkunskaperna är vilka typer av reparationer som utförs.

Intressant är också att Nancy och de andra informanterna till stor del använder tvekljud som förefaller vara mer lika dem som används i amerikansk engelska, såsom *uhm*. Här återkommer frågan huruvida reparation är universellt (se 2.2.4.) Vi har konstaterat att reparation verkar ha universella drag men tvekljuden i materialet tyder på att modersmålet har en viss påverkan, åtminstone på strategierna.

Samtalets form togs upp i kapitel 2. och bör också tas i beaktande när resultatet diskuteras. Möjligtvis påverkas resultatet av att intervjuarna vill att informanterna ska tala så mycket som möjligt. Vid de turbytesplatser där det hade varit naturligt för en annan part att ta vid lämnas i dessa samtal informanten att fortsätta att prata (jmf Drummond och Hopper (2.2.4.)). Detta skulle man kunna tänka sig leder till fler reparationer än annars. För att ta reda på detta skulle materialet jämföras med hur samma informanter använder reparation i ett ”normalt” samtal. Då något sådant material inte finns att jämföra med är det viktigt att ha denna aspekt i åtanke.

5.4. Undersökningens omfång

En undersökning av den här storleken har sina begränsningar. Den största begränsningen är materialets storlek. 10 minuter av fyra informanters samtal är relativt litet för att dra några långtgående slutsatser. Detta kan vi se i denna diskussionsdel där resultatet har kunnat konstateras och endast eventuella slutsatser har kunnat dras. Dock kan vi se vissa tendenser som är väl värda att fortsätta undersöka. Det skulle vara intressant att undersöka en större del av materialet men också att jämföra det med något annat material.

6. Sammanfattande slutsatser

Denna uppsats har nu rört sig kring språkets gräns och utforskat självinitierad reparation, reparationstyper och strategier i ett amerikanskt material. Undersökningen visar att ordsökning och formuleringssökning är de vanligast förekommande reparationstyperna, att ersättande reparation är relativt vanligt och att korrigerande nästan inte förekommer alls.

De vanligaste inledande reparationsstrategierna för ord- och formuleringssökning är tvekljud och pauser. Reparationstyperna skiljer sig däremot åt i användningen av omstarter, upprepningar och omformuleringar.

Genom undersökningen har jag också kunnat problematisera de tre reparationstyperna som Lindström ställt upp. Att dessa skillnader mellan ord- och formuleringssökning finns talar för att det är rimligt att utgå även ifrån min kategori formuleringssökning. Den hjälper till att sortera ytterligare bland reparation och gör det möjligt att tydligare undersöka reparationers strategier.

Jag har också delat upp reparationstyperna i två kategorier: prepositionerad sökning och postpositionerad ersättning. Till den första kategorin hör ord- och formuleringssökning och till den andra hör ersättande reparation och korrigerande. Detta är ytterligare ett led i att kategorisera reparationstyper och reparationsstrategier och det har fungerat väl att använda detta i det undersökta materialet.

När reparationerna är klassificerade så är det de olika strategierna som är mest intressanta och det är intressant att reparationstyperna skiljer sig något åt mellan informanterna vilket föranleder frågan hur reparationstyper är kopplade till person eller kanske snarare grupp. För framtida studier av detta krävs ett större material med fler informanter där frågor som t.ex. kön, ålder och utbildning kan tas i beaktning.

Det skulle också vara intressant att jämföra detta material med de äldre inspelningarna av svenskan i Amerika som gjordes för 50 år sedan (se SVAM:s hemsida) för att se hur reparation och andra samtalsanalytiska fenomen har förändrats. I nuläget nöjer jag mig med att konstatera att ord- och formuleringssökningarna har haft en framträdande roll i denna studie och att min kategorisering av materialet har bidragit till detta konstaterande.

Litteraturförteckning

- Bockgård, Gustav & Nilsson, Jenny red. (2011). *Interaktionell dialektologi*. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- Bolinger, Dwight L. 1953. "The life and death of words". *American Scholar* 22 324–35. I: Bolinger, Dwight L. (1965) *Forms of English. Accent, Morpheme, Order*. Tokyo: Harvard University, Hokuou Publishing Company.
- Börestam, Ulla (1994). *Skandinaver samtalar. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.
- Drummond, Kent & Hopper, Robert, 1991: Misunderstanding and its remedies: Telephone miscommunication. I Coupland, N., Giles, H. & Wiemann, J.M. (eds), "Miscommunication" and problematic talk. Newbury Park, Ca. m.fl. s. 301–314.
- Fox, Barbara A., Jasperson, Robert (1995). "Syntactic Exploration of Repair in English Conversation. I: Davis, Philip W. (red.) *Alternative Linguistics. Descriptive and Theoretical Modes*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, s. 77–134.
- Lehti-Eklund, Hanna (2006). "Att planera och reparera – skillnader mellan talare av svenska som förstaspråk och andraspråk". I: Ask, Sofia, Byrman, Gunilla Byrman, Hammarbäck, Solveig, Lindgren, Maria och Per Stille (red.) *Lekt och lärt*. Växjö: Växjö University Press, s. 120–131.
- Lindström, Jan (2008). *Tur och ordning*. Norstedts Akademiska förlag
- Moerman, Michael (1977). "The preference for self-correction in a Tai conversational corpus". *Language* 53: 872–882
- Nilsson, Jenny (2005). *Adverb i interaktion*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 4) Göteborg.
- Norrby, Catrin (2004). *Samtalsanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Catrin, Håkansson, Gisela (2010). *Introduktion till sociolingvistik*. Falun: Norstedts.
- Schegloff, Emanuel A. (1968). "Sequencing in Conversational Openings". *American Anthropologists* 70, s. 1075–1095. (Hämtad 120522: <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/schegloff/pubs/index.php>)
- Schegloff, Emanuel A. (1979). "The Relevance of Repair to Syntax-for-Conversation". I: Givón, Talmy (red.). *Syntax and Semantics. Discourse and Syntax*. Volume 12. New York: Academic Press. s. 261–286.
- Schegloff, Emanuel A., Jefferson, Gail, Sachs, Harvey (1977). "The Preference for Self-Correction in the Organization of Repair in Conversation". *Language*, Vol. 53, No. 2, s. 361–382.

Steensig, Jakob (2001). *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus: Aarhus universitetsforlag.

Svenskan i Amerika (SVAM) <http://sites.google.com/site/svenskaniamerika/>
Hämtad 120523.